

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Společnosti v mezinárodním právu soukromém

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2011

IV. ročník SVOČ

Autor: Jan Lokajíček

Konzultant:
prof. JUDr. Monika Pauknerová,
CSc., DSc.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do IV. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

V Praze dne 11. dubna 2011

.....

Jan Lokajíček

OBSAH

1. Úvod	4
2. Pojmové vymezení	4
2.1 Poznámka ke společnostem.....	5
2.2 Poznámka k určení rozhodného práva	8
3. Uznání zahraničních společností	11
4. Osobní statut	13
4.1 Užití § 3, odst. 1 ZMPS namísto § 22 ObchZ?	13
4.2 Prolomení (korektivy) osobního statutu	14
5. Přeshraniční přemístění sídla	18
5.1 Obecně k přeshraničnímu přemístění sídla	18
5.2 K přemístění sídla dle obchodního zákoníku	19
5.3 K přemístění sídla v rámci EU/EHP	21
5.3.1 Výjimky ze svobody usazování.....	24
5.4 Soutěž právních řádů	25
6. Závěr	26
7. Seznam použité literatury	29
Monografie, komentáře a učebnice	29
České	29
Německé	30
Anglické, irské a americké.....	30
Články časopisecké a ve sbornících	31
České	31
Německé	32
Anglické, irské a americké.....	32
On-line zdroje:.....	32
Anglické.....	32

1. Úvod

Předkládaná práce se zabývá problematikou obchodních společností ve vztazích s mezinárodním prvkem. Přestože s touto matérií přicházíme denně do styku, není v české literatuře zdaleka tak reflektována, jak by odpovídalo jejímu významu. Jediná česká monografie Prof. Pauknerové na dané téma navíc v dynamicky se rozvíjejícím mezinárodním právu společností, jak bývá také problematika nazývána, již není v některých otázkách zcela aktuální. Předkládaná práce se ji proto snaží v těchto oblastech aktualizovat. Činí tak v úctě a s obdivem k průkopnické práci, kterou Prof. Pauknerová v její monografii pro českou právní vědu odvedla.

S ohledem na rozsah dané problematiky práce neopakuje znovu to, co již dříve bylo uvedeno a bezproblémově přijato. Místo toho, po stručném nastínění obecně akceptovaných základů, rovnou rozebírá nejdůležitější problémy, které se v té které oblasti vyskytly.

Práce vychází především z české literatury, neboť užití právní komparatistiky je v mnohém znemožněno tím, jak se liší představy jednotlivých států o regulaci vztahů s mezinárodním prvkem, v kterých obchodní společnosti vystupují.

2. Pojmové vymezení

Mohlo by se na první pohled zdát, že již názvem „Společnosti v mezinárodním právu soukromém“¹ je jasně vymezená problematika, kterou se v této práci zabírám. Opak je ale pravdou. V českém právním prostředí není totiž rozsah daného téma ustálen. Obdobně ani v cizině nepanuje shoda o tom, co téma zahrnuje.² Jde-li o českou nauku, pak neuspokojivá situace zřejmě souvisí se skutečností, že na dané téma byla doposud publikována pouze jedna moderní monografie Pauknerové.³ V ostatních případech je o společnostech pojednáváno pouze stručně v rámci subjektů soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem.⁴ Případně se v tuzemské literatuře pojednává pouze o dílčích problémech souvisejících se společnostmi.⁵

---

¹ Dále o společnostech v mezinárodním právu soukromém referuji prostě jako o společnostech, a to z důvodu zpřehlednění a zkrácení textu.

² Ke komparatistickému pohledu srovnej v češtině např. Pauknerová, M.: *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 17n.

³ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2.

⁴ Tak např. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno – Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

⁵ Viz např. značné množství literatury ohledně Svobody usazování (viz dále).

Nedefinovaný naukou je již samotný pojem „společnost“. Ve smyslu mezinárodního práva soukromého je totiž společností třeba rozumět nejen útvary s právní subjektivitou, ale i ty se subjektivitou omezenou, popřípadě zcela bez subjektivity. Může se jednat o subjekty práva soukromého nebo veřejného zakládané za účelem podnikání nebo nikoli. Zkrátka je společností třeba rozumět „... veškerá sdružení osob a majetku bez ohledu na jejich právní formu a účel, ať již jde o útvary soukromého nebo veřejného práva.“⁶ Vyloučit z takto všeobjímající definice tak lze vlastně jen fyzické osoby.⁷

Rovněž problematická je i druhá část názvu pojednávaného tématu „v mezinárodním právu soukromém“. Z uvedené formulace správně vyplývá, že se musí jednat o vztahy, které nějak souvisejí s alespoň dvěma právními řády a kde je tedy přítomný mezinárodní prvek. Je proto nutné rozhodnout, který z možných právních rádu je třeba aplikovat. To je jistě věcí mezinárodního práva soukromého a jeho kolizních norem. Vedle nich do problematiky v českém pojetí zasahují ale i normy materiálněprávní, cizineckého práva i tzv. imperativní normy. Celá problematika se pak odehrává na pozadí mezinárodních smluv a mezinárodního práva veřejného.⁸ Jak patrně, zde se již o právo soukromé nejedná. Jako výstižnější by proto možná bylo shodně s naukou francouzskou a německou hovořit ne o „společnostech v mezinárodním právu soukromém“, ale o „mezinárodním právu společností.“⁹

Z výše uvedeného je jasné, že mezinárodní právo společností je značně rozsáhlá problematika, která se navíc s postupující globalizací hospodářského života dynamicky rozrůstá. S ohledem na možný rozsah této práce je tak možné se zaměřit jen na její výseč. Z důvodů praktičnosti práce se proto dále věnuji obchodní společností a jejich statusovým otázkám (jako protiklad k otázkám závazkového práva) z obchodněprávní oblasti. Naopak nerozebírám podnikání fyzických osob. Kromě obecných poznámek v této kapitole se rovněž nezabývám cizineckým právem. Celá práce potom pojednává o mezinárodním právu společností z pohledu platného právního řádu v tuzemsku.

2.1 Poznámka ke společnostem

Již výše bylo uvedeno, že pojem společnost je v mezinárodním právu soukromém vykládán značně široce a že tato práce se proto zaměřuje jen na obchodní společnosti. Ani ty

---

⁶ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 20.

⁷ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 25.

⁸ Ohledně typů právních norem zasahujících do dané problematiky srovnej Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 25n.

⁹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 26 - 27. K takovému pojmenování se kloní i autor této práce.

ovšem nelze jednotnou definicí postihnout.¹⁰ To ovšem nemusí vadit, koneckonců není účelem této práce hledání jednotné definice společnosti.

Co má ovšem z hlediska mezinárodního práva společností prvořadý význam, je to, dle jakého právního řádu byla společnost založena. Existují v zásadě dvě možnosti. Buďto byla společnost založena podle národního právního řádu nebo právního řádu jiného. Jde-li o druhou možnost, vztaženo na EU/EHP¹¹, může být společnost založena buďto podle právního řádu cizího státu nebo podle právního řádu EU. Můžeme v důsledku toho tedy mluvit o třech možných původech společností: tuzemské, unijní a zahraniční.

Takto podaný pohled na společnosti by nebyl z mezinárodněprávního hlediska ale úplný. Lze se setkat i s dalšími subjekty zabývajícími se podnikatelskou činností.¹² Znamé jsou především *joint venture* a nadnárodní společnosti (*transnational corporations* nebo také *multinational enterprises*). Vedle nich hrají významnou hospodářskou roli i nadnárodní koncerny. Jak dokládám dále, přestože ekonomický význam těchto forem podnikání je značný, z právního pohledu je třeba opatrnosti.

Pojmu *joint venture* jsou věnovány desítky právnických studií snažících se popsat jeho charakteristické znaky. *Joint venture* je také dělen podle toho, zda má či nemá právní subjektivitu.¹³ Svým původem je *joint venture* ovšem pojem ekonomický, nikoli právní. Ve skutečnosti jsou totiž všechny jeho znaky, jde-li o *joint venture* bez právní subjektivity, pouze znaky anglo-americké formy podnikání známé jako *partnership* a žádná právní forma společnosti *joint venture* neexistuje a ani nikdy neexistovala.¹⁴ V souladu s tímto tvrzením je pak *joint venture* s právní subjektivitou z pohledu práva pouze společností s více společníky.

Obdobně nadnárodní společnosti nejsou zvláštní formou společností a jde o pojem původem ekonomický. Přestože jsou právem reflektovány a pro tyto účely různě vymezovány¹⁵, nelze zde, domnívám se, mluvit o nějaké zvláštní právní formě nadnárodní

---

¹⁰ Eliáš, K.: Miniatura na neřešitelné téma. *Právník*, 1993, č. 12, s. 1058.

¹¹ Dle Smlouvy o založení Evropského hospodářského prostoru z roku 1994 a rozhodnutí Společného výboru EHP č. 95/2002 ze dne 25. 6. 2002 se převážná část práva EU vztahuje i na Norsko, Lichtenštejnsko a Island.

¹² Srovnej z české literatury např. Pauknerová, M. in Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. a kol.: *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 65n.

¹³ Pauknerová, M. in Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. a kol. op. cit. sub. 12, s. 65

¹⁴ Flannigan, R. *The Join Venture Fable* [online, cit. 15. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1604084>. Autor cituje judikaturu od 19. století do současnosti a demonstruje na ní, jak původní výjimka z *partnership* v jazyku soudů i právníků „zmutovala“ v *joint venture*, který ale ani v současnosti není ničím jiným než právě formou *partnership*.

¹⁵ Srovnej např. Směrnici OECD pro nadnárodní podniky čl. 1 bod 3. OECD Guidelines for Multinational Enterprises [online, cit. 20. 3. 2011], dostupný z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/56/36/1922428.pdf>>.

společnosti.¹⁶ Obdobně jako *joint venture* mohou totiž nadnárodní společnosti být vytvořeny pouze buďto smlouvou nebo dle vnitrostátního práva některého státu.¹⁷ Přitom jedná-li se o nadnárodní společnosti vytvořené smlouvou, pak bude na místě aplikovat právo obecně rozhodné pro smlouvy.¹⁸ Jde-li o nadnárodní společnosti založené podle práva některého státu, pak již jde o nějakou ze známých forem společností.

Konečně jde-li o nadnárodní koncerny (skupiny společností), je situace značně komplikovaná různým přístupem států k této problematice.¹⁹ Navíc v praxi se nejčastěji hovoří o koncernech smluvních (případně faktických), kde jde o závazkové vztahy, které nejsou předmětem zkoumání této práce.²⁰

Stejně tak jako lze hovořit o trojím původu společností (viz výše), je nutné uvést, že ani cizinecký režim poskytovaný v tuzemsku působícím zahraničním společností není jednotný. V zásadě musí být totiž rozlišováno, je-li zahraniční společnost ze států patřících k EU/EHP nebo ze států mimo dvě zmiňovaná uskupení.²¹ V souvislosti s tím tak lze hovořit z pohledu tuzemského práva o dvojím cizineckém režimu.²² Tento poznatek je ovšem třeba korigovat v tom smyslu, že by bylo značně problematické vykládat ustanovení zákona různě podle toho, v kterém ze dvou cizineckých režimů se společnost pohybuje.²³ Domnívám se, že je proto nutné, aby v takovém případě k rozdílnému výkladu byl dán objektivní důvod – např. vyšší dosažená míra harmonizace právních řádů členských států EU/EHP nebo výslovná

---

¹⁶ Shodně např. Eidenmüller, H. *The Transnational Law Market, Regulatory Competition, and Transnational Corporations*. s. 14 [online, cit. 20. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1681982>.

¹⁷ Pauknerová, M. in Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. a kol, op. cit. sub. 12, s. 68

¹⁸ V českých poměrech tedy čl. 3 a 4 Římské úmluvy, případně pak § 9 a 10 ZMPS.

¹⁹ Srovnej např. Hopt, K. J. *Comparative Company Law* [online, cit. 15. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980981>.

²⁰ Pod problematiku koncernového práva lze podřadit i další možné formy spojení podniků tak, jak je rozlišuje např. německé právo. Srov. Černá, S.: *Koncernové právo v Německu, Evropské unii a České republice*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 31. Německá nauka dospěla v této souvislosti k závěru, že na koncernový vztah mezi mateřskou a dceřinou společností se užije obecně práva, kterým se řídí nejvíce dotčená společnost (srov. např. Looschelders, D.: *Internationales Privatrecht – Art. 3 – 46 EGBGB. Springer Praxiskommentare*. Heidelberg, Berlin: Springer-Verlag, 2004, s. 153). Je ovšem otázkou zasluhující hlubší rozbor a přesahující možnosti této práce, bylo-li by možné takový závěr vztáhnout i na českou koncernovou úpravu.

²¹ Přestože výše popsané rozdíly mají zásadní vliv, věnuje se tuzemská právní věda především společnostem z EU/EHP a všechny zbylé státy ponechává jaksi stranou (srovnej níže uvedenou literaturu). Na existenci dvojího cizineckého režimu upozorňuje již Pauknerová. Srovnej Pauknerová, M.: *Kolizněprávní úprava obchodních společností. Právní rozhledy*, 2005, č. 7, s. 248.

²² Ani rozdělení na dvojí cizinecký režim ovšem není zcela přesné. Ve vztahu k jednotlivým státům může totiž být cizinecký režim dále modifikován především mezinárodními dohodami o ochraně a podpoře investic mezi Českou republikou a cizím státem. Přesnější by tak bylo hovořit o dvou skupinách cizineckých režimů – pro společnosti ze států EU/EHP a pro společnosti ze států mimo tyto uskupení.

²³ Dědič, J., Čech, P.: Nový pohled na kolizní normy a reflexe kolizně relevantní judikatury Evropského soudního dvora v českém právu společností. *Soudní rozhledy*, 2004, č. 10, s. 365. Nejedná se zde o nový názor, tato myšlenka zazněla poprvé již v období První republiky. K historickému vývoji srovnej Pauknerová, M.: *Osobní statut právnických osob v českém právu. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 1998, č. 1, s. 40 - 41.

smluvní úprava mezi státy. Situace je navíc značně komplikovaná rozrůstajícími se pravomocemi EU na úkor členských států.

Výše zmíněný trojí možný původ společností a dvojitý cizinecký režim se pak prolíná celou problematikou mezinárodního práva společností a zasahuje prakticky do všech jeho oblastí. Jak bude ukázáno dále, v některých situacích výše zmíněné rozlišení může mít dalekosáhlé důsledky.

2.2 Poznámka k určení rozhodného práva

Mezinárodní právo soukromé obecně a nejinak i mezinárodní právo společností jako jeho podobor se zabývají vztahy s mezinárodním prvkem – tedy vztahy souvisejícími alespoň s dvěma právními řády. Vzniká přitom otázka, jak určit rozhodné právo aplikovatelné na společnost. K jejímu zodpovězení bylo vytvořeno několik teorií, z nichž nejvýznamněji se prosadily teorie inkorporační a teorie sídla. Ve zkratce lze konstatovat, že zatímco inkorporační teorie stanoví jako rozhodné právo to, podle kterého byla společnost založena, teorie sídla považuje za rozhodné právo státu, ve kterém má společnost své hlavní sídlo. Mezi oběma teoriemi lze nalézt několik rozdílů (k některým viz dále). Vedle těchto dvou hlavních teorií se v historii vyskytly i další, které ovšem nenašly zdaleka tak široké uplatnění.²⁴

V české právní úpravě je situace poněkud matoucí tím, že právní řád sice vychází z inkorporační teorie, pro rozlišení tuzemců a cizozemců v rámci cizineckého práva, ale užívá obdobného kritéria jako kolizněprávní teorie sídla – tedy sídla osoby.²⁵ Jak je naznačeno výše, obě normy se používají pro něco jiného. Kritérium sídla zakotvené v § 21, odst. 2 ObchZ je rozhodné pro státní příslušnost ve smyslu cizineckého práva. Dle § 21, odst. 2 ObchZ je *zahraniční osobou* právnická osoba se sídlem mimo území České republiky. Právnická osoba se sídlem na území České republiky je pak osobou českou. Naproti tomu teorie inkorporační zakotvená v § 22 ObchZ rozhoduje o státní příslušnosti ve smyslu kolizního práva.²⁶ Dle § 22 ObchZ má jiná než fyzická *zahraniční osoba* (tento pojem zahrnuje víc než jen právnické

---

²⁴ Nejen v českém právním řádu našla ještě částečné uplatnění teorie kontroly. Hlubší analýzu, stejně jako ostatní teorie, ponechávám z důvodu možného rozsahu práce stranou. Podrobněji k teoriím sídla, inkorporační a kontroly, jakož i k ostatním teoriím srov. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 71n.

²⁵ To samo o sobě ale není třeba považovat za nějakou nedokonalost. Koneckonců obdobný stav panuje i v dalších zemích. Např. k situaci v Anglii srovnej např. Collier, J. G.: *Conflict of Laws*, 3. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 37n.

²⁶ O této problematice se mluví jako o tzv. osobním statutu společnosti (viz dále). Je nutné upozornit, že v některých případech se i o osobním statutu společnosti může rozhodovat dle teorie sídla, pokud by například taková nutnost plynula z dvoustranných smluv o ochraně a podpoře investic. Dle názoru Pauknerové se ovšem jedná pouze o výjimky, které stojí jaksi „mimo“ při posuzování obecného pravidla. Pauknerová, M. op. cit. sub. 23, s. 42.

osoby, k tomu viz dále) právní způsobilost danou právem, dle kterého byla založena. Tímto právem se řídí i její vnitřní právní poměry a ručení členů nebo společníků za její závazky.

Nabízí se otázka, jaký je mezi oběma citovanými ustanoveními vztah. O tom se v literatuře rozhořel spor. Vyskytl se totiž názor, že oddělený výklad § 21, odst. 2 a § 22 ObchZ, který byl do té doby všeobecně akceptován, není správný.²⁷ Konkrétně bylo tvrzeno, že kolizní normou není jen § 22 ObchZ, ale že i § 21, odst. 2 ObchZ, provádějící rozlišení mezi osobami zahraničními a tuzemskými, je skrytou kolizní normou.²⁸ Tento názor byl ovšem brzy přesvědčivě vyvrácen poukazem na smysl kolizních norem, kterým je výběr rozhodného práva. Takový výběr § 21, odst. 2 ObchZ neprovádí, proto nemůže být kolizní normou.²⁹

Namísto uváděné kontradikce přitom lze, domnívám se, nalézt kompromisní variantu. Ustanovení § 21, odst. 2 ObchZ není kolizní normou, a v tomto je třeba dát zapravdu Pauknerové. Vyjdeme-li ovšem z obecné konstrukce kolizní normy³⁰, je patrné, že § 21, odst. 2 ObchZ má zásadní vliv na rozsah kolizní normy obsažené v § 22 ObchZ (k tomu také viz dále). Rozsahem této normy totiž je právní způsobilost jiné než fyzické *zahraniční osoby*, a co se rozumí *zahraniční osobou*, stanoví právě § 21, odst. 2 ObchZ. Do této míry lze tedy akceptovat argument Dědiče a Čecha.

Ruku v ruce s výše zmiňovaným sporem bylo v literatuře diskutováno, jak má být vykládáno sídlo ve smyslu § 21, odst. 2 ObchZ, když zákonodárce nestanoví, jedná-li se o sídlo skutečné nebo zapsané (registrované).³¹ Pauknerová (s odvoláním na Kučera) zastávala názor, že sídlem je míněno sídlo skutečné.³² Naproti tomu Dědič a Čech vystoupili s názorem, že sídlo je třeba vykládat jako sídlo zapsané, aby tak (mimo jiné) zůstala zachována podstata inkorporační teorie, dle níž je určován osobní statut zahraničních subjektů.³³

Jádrem problému je zde přitom, domnívám se, rozlišení mezi osobním statutem ve smyslu kolizněprávním a ve smyslu cizineckého práva. Jak již bylo uvedeno výše, obě rozlišení mají svůj význam v rámci jimi upravovaných otázek. Nesnáze ale spočívá v tom, že

²⁷ Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23.

²⁸ Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 362.

²⁹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 21, s. 248-249.

³⁰ K tomu srovnej např. Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 103n.

³¹ Tato diskuze přitom probíhala již v období První republiky. K historické průběhu srovnej Pauknerová, M. op. cit. sub. 23, s. 39 – 40.

³² Pauknerová se takto vyjádřila v souvislosti s přemístěním sídla. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 178. Tohoto názoru je i Chobola (srovnej Chobola, T.: Svoboda usazování zahraničních společností v právu ČR. *Právní rozhledy*, 2004, č. 16, s. 603) a Pelikánová (Pelikánová, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*. 3. vydání. Praha: Linde, 2003, s. 239).

³³ Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 362n.

zatímco v rámci cizineckého práva zákonodárce rozlišuje osoby na tuzemské a zahraniční, s čímž pak spojuje určité důsledky, obdobné explicitní rozlišení v kolizněprávním smyslu chybí. Jinými slovy, není výslovně definováno, co je třeba rozumět *zahraniční osobou* ve smyslu § 22 ObchZ. Za takového stavu je jen logická snaha aplikovat i na kolizní § 22 ObchZ rozlišení provedené pro cizinecké právo § 21, odst. 2 ObchZ.³⁴ Nabádá k tomu přímo i formulace § 21, odst. 2 ObchZ, provádějící rozlišení mezi tuzemskými a zahraničními osobami „...*pro účely tohoto (rozuměj celého obchodního, pozn. autora) zákona...*“.³⁵ To ale možná posouvá výklad obou zmiňovaných ustanovení do poněkud jiné pozice, než snad mohl mít zákonodárce původně na mysli.

Pokud bychom chápali obě ustanovení zcela odděleně, což by vzhledem k jejich účelu odpovídalo teorii mezinárodního práva soukromého, je dobře možné si představit, že sídlo znamená v cizineckém právu sídlo skutečné (jak je vlastní teorii sídla³⁶), zatímco v právu kolizním je rozhodným sídlo registrované (což je zas vlastní inkorporační teorii³⁷), ač to není v zákoně výslovně uvedené. Tak by bylo pochopitelné proč dva nejpřednější čeští kolizionisté (viz výše) vycházeli z toho, že sídlo v rámci § 21, odst. 2 ObchZ je sídlem zapsaným.

Problém ovšem spočívá v tom, že chybí výslovně stanovené rozlišující kritérium pro posouzení, které osoby jsou tuzemské a které zahraniční pro účely § 22 ObchZ. Ten se přitom o zahraničních osobách výslovně zmiňuje.³⁸ V tomto světle názor aplikující rozlišení dle § 21, odst. 2 ObchZ i na kolizní problematiku má dle mého názoru opodstatnění, i když se jím možná mění původní záměr zákonodárce v cizineckém právu. Uvedené pojetí vychází navíc ze znění obchodního zákoníku obsahujícího jen jednu definici zahraniční osoby v rámci celého zákona (arg. ... *pro účely tohoto zákona...*)³⁹ a konečně vyhovuje i názoru, že obecně je pojem sídla u obchodních společností nutné vykládat jako sídlo zapsané.⁴⁰ Nakonec

---

³⁴ Z tohoto stanoviska vychází konečně i Kučera (Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 261). Vztah speciality mezi oběma ustanoveními potvrzuje i Pauknerová (Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 146).

³⁵ Právě tento argument uvádí i Dědič a Čech (Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 362).

³⁶ Srovnej např. Bar, Ch. von: *Internationales Privatrecht. Zweiter Band. Besonderer Teil*. Mnichov: C. H. Beck, 1991. Přitom dle § 21, odst. 2 ObchZ v cizineckém právu provádí náš právní řád rozlišení právě na základě sídla; lze tak mezi teorií sídla a § 21, odst. 2 ObchZ, domnívám se, alespoň v tomto směru vidět určitou paralelu.

³⁷ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 71n.

³⁸ Srovnej § 22 ObchZ. Nebo se snad rozlišení v rámci § 22 ObchZ mělo dít na základě toho, jakým právním řádem – tuzemským nebo zahraničním – se společnost řídí? Zde se už ovšem dopouštím spekulací, které v seriózní právní argumentaci nemohou mít místo. Jisté je tak jedno – pokud si zákonodárce přál vykládat sídlo jako sídlo skutečné v rámci cizineckého práva a jako sídlo registrované v rámci kolizní úpravy, měl tento záměr do textu zákona jasně vtělit.

³⁹ Ovšem argument, že § 21, odst. 2 ObchZ provádí rozlišení pro účely (celého) *tohoto zákona*, by zřejmě na základě toho, co bylo uvedeno výše, šlo také interpretovat tak, že rozlišení je sice platné pro celý obchodní zákoník, ovšem pouze v případech, kdy se jedná o normy cizineckého práva.

⁴⁰ I pro účely obchodního práva platí úprava obsažená v občanském zákoníku. V občanském právu pak sídlo jako sídlo zapsané vykládají např. Eliáš, K., Nykodým, J. in Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Humlák, M. a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 237. V tomto smyslu již dříve

i Pauknerová připustila, výslovně v případech přemístění sídla, že sídlo bude nutné vykládat spíše jako sídlo zapsané.⁴¹

Pomyslnou tečku za celou diskusí udělal nakonec zákonodárce novelizací občanského zákoníku č. 215/2009 Sb. Ta mimo jiné zrušila § 19c, odst. 2 ObčZ do té doby stanovící povinnost zapisovat do obchodního rejstříku skutečné sídlo. Z toho se podává, že sídlem je napříště třeba rozumět sídlo formální, zapsané.⁴²

3. Uznání zahraničních společností

Přestože otázka uznání není v českém právu díky výslovné úpravě sporná, jedná se o otázku klíčovou.⁴³ Jde o to určit podmínky, za jakých může společnost mající právní subjektivitu přiznanou cizím právním řádem vystupovat jako právní subjekt v tuzemsku.⁴⁴ Uznání se děje ve dvou rovinách, a to kolizněprávní a cizineckého práva.⁴⁵ Přitom český zákonodárce uznává cizí subjekty automaticky bez nutnosti splnit nějaké další podmínky stanovené zákonem.

Jde-li o uznání v kolizněprávním smyslu, vychází česká právní úprava z teorie inkorporační. Dle § 22 ObchZ platí, že právní způsobilost, kterou má *jiná než fyzická zahraniční osoba* podle právního řádu, podle něhož byla založena, má rovněž v oblasti českého právního řádu. Přestože pojem *jiná než fyzická zahraniční osoba* neodpovídá § 21, odst. 2 ObchZ, zakotvujícímu uznání ve smyslu cizineckého práva a rozlišujícímu na základě kritéria sídla jen mezi osobami *fyzickými a právníckými*⁴⁶, je třeba jej hodnotit pozitivně. Jedná se o pragmatický krok zákonodárce reflektující různost zahraničních úprav.⁴⁷ Lze proto

---

také sám Eliáš. Eliáš, K. Sídlo právnických osob (poznámky k soukromoprávní úpravě se zvláštním zřetelem k obchodním společnostem – kritický rozbor), *Právník*, 1993, č. 9, s. 758 – 759.

⁴¹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 21, s. 249. Autorka zde také celý spor vysvětluje na pozadí různého pohledu kolizionistů a komercionalistů, přičemž připouští, že za „delší konec provazu“ nyní tahá právě druhá skupina odborníků.

⁴² Čech, P., Dědič, J., Štenglová, I.: Právní důsledky změny koncepce sídla. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 100.

⁴³ Srovnej Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 51n. Autorka rovněž uvádí mezinárodní dohody ohledně uznání společností, které ale nikdy nevstoupily v platnost.

⁴⁴ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 51.

⁴⁵ Uznání z pohledu cizineckého práva je ve své podstatě přiznání účinků aktu cizího státu, kterým společnost vznikla. Naproti tomu uznání v kolizněprávním smyslu znamená aplikaci kolizní normy určující právní řád, kterým se společnost řídí. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 52.

⁴⁶ Na tuto nesrovnalost upozornila již Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s.143n. V rozdílnosti mezi formulacemi § 21, odst. 2 ObchZ, hovořící jen o fyzických a právnických osobách, a § 22 ObchZ, hovořící vedle fyzických osob o osobách jiných než fyzických, se ukazuje v plné síle realita rozdílnosti představ různých zákonodárců o formách podnikání a jejich právní subjektivitě. K tomu viz dále v textu.

⁴⁷ Pelikánová, I. op. cit. sub. 32, s. 248.

mít za to, že pod pojem zahraniční právnické osoby ve smyslu § 21, odst. 2 ObchZ bude třeba případně zahrnout i jinou než fyzickou zahraniční osobu ve smyslu § 22 ObchZ.⁴⁸

Teoretickou otázkou však zůstává, za co konkrétně by se měly uznat osoby cizího práva, které nemají plnou právní způsobilost.⁴⁹ Zda-li za plnohodnotné právnické osoby nebo jen za subjekty s „neplnohodnotnou“ právní subjektivitou. Odpověď na tuto otázku je dle mého mínění třeba hledat v tuzemském vývoji úpravy uznání a jeho historických souvislostech. Zatímco § 8 socialistického ZMO, který byl předchůdcem dnešního § 22 ObchZ, autoritativně prohlašoval podniky a *jiné organizace* (tím byly zřejmě myšleny i cizí útvary s neúplnou právní subjektivitou⁵⁰), přiznávalo-li jim způsobilost (nemuselo jít přitom o způsobilost plnou) právo, podle něhož byly zřízeny, bez dalšího za právnické osoby a příliš se tak neohlížel na představy ostatních států ohledně forem podnikání (a jejich právní subjektivity), po přijetí současného obchodního zákoníku se situace změnila. Dle § 22 ObchZ uznává zákonodárce právní subjektivitu (už jen) v té míře, v které ji jiné než fyzické osobě přiznává řád, podle něhož byla založena. Tímto přístupem zákonodárce nepochybně vyjadřuje mnohem větší respekt k cizím právním řádům a potažmo státům, což se od demokratického právního státu dá jistě očekávat.

Výše uvedené stanovisko zastává ve své judikatuře i ESD. Ten v rozsudku *Überseering*⁵¹ v odpovědi na druhou předběžnou otázku výslovně uvádí, že čl. 43 a 48 SES členským státům (nyní čl. 49 a 54 SFEU) „... ukládají povinnost uznat způsobilost k právům a povinnostem, a tudíž i procesní způsobilost, kterou tato společnost má na základě práva státu svého založení.“⁵² Nutnost uznat cizí společnost rovnou jako právnickou osobu ESD ale nedovozuje.

Uznání a tím potažmo osobní statut (viz níže) jiných než fyzických zahraničních osob je dle mého soudu nyní citlivěji reflektován než tomu bylo dle starého ZMO. Nicméně pro případ, že by snad některý „neplnohodnotný“ subjekt neměl přiznané všechny atributy právní subjektivity nutné k tomu, aby se mohl účastnit hospodářského života v tuzemsku, je na místě uvažovat o prolomení jeho osobního statutu ve prospěch domácího pojetí obchodních

---

⁴⁸ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 146n. Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 362.

⁴⁹ Jako příklad lze uvést z anglo-americké právní oblasti právní formu *partnership* nebo z německé oblasti formu *Offene Handelsgesellschaft*. V praxi tato otázka potíže zřejmě působit nebude s ohledem na to, že všechny tyto formy mají způsobilost být účastníkem řízení a zavazovat se. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 62

⁵⁰ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 62.

⁵¹ C-208/00 (*Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH, NCC*). Dále jen *Überseering*.

⁵² *Überseering*, para 95.

společností.⁵³ V otázce způsobilosti nabývat práv a povinností by tak dle § 3, odst. 2 ZMPS (užitého *per analogiam* k pozici právnických osob) stačilo, byl-li by k takovému úkonu způsobilý český subjekt.⁵⁴ Dle § 49 ZMPS by šlo obdobně postupovat i v případech neúplné procesní nezpůsobilosti.⁵⁵ Vzhledem k tomu, že všechny formy obchodních společností jsou v českém právním řádu koncipovány jako právnické osoby s plnou právní subjektivitou, byl by tím problém vyřešen.

Protože tématem této práce jsou obchodní společnosti, je třeba připomenout, že v § 23 ObchZ jsou bez dalšího v rámci cizineckého práva uznány cizí podnikající subjekty za podnikatele ve smyslu obchodního zákoníku se všemi důsledky z toho plynoucími. Na druhou stranu ale na základě § 23 ObchZ nemůže zahraniční osoba na území ČR přímo podnikat.⁵⁶

4. Osobní statut

Osobní statut společnosti určuje za jakých podmínek právnická osoba „vzniká, žije a zaniká“.⁵⁷ Nebo jinými slovy - osobní statut zahrnuje všechny otázky vnitřní správy a řízení společnosti.⁵⁸ Lze tak pod něj zahrnout otázky související se založením a zánikem společnosti, ručení společníků, rozsahem právní způsobilosti a způsobilosti procesní, otázky zastoupení a otázky spojené s majetkem společnosti, jejími stanovami nebo členstvím ve společnosti.⁵⁹ Jak patrně, osobní statut rozhoduje o podstatné části vztahů vážících se ke společnosti. Na druhou stranu má ale i osobní statut hranice, za kterými se uplatní již jiná rozhodující kritéria – statut obligační a deliktní, případně statuty další.⁶⁰

4.1 Užití § 3, odst. 1 ZMPS namísto § 22 ObchZ?

Výše bylo uvedeno, že český právní řád vychází z teorie inkorporační. Kolizní normou, dle které je nutné určit osobní statut společnosti, je § 22 ObchZ. Vedle ní existuje v českém právním řádu ale ještě jedno ustanovení obecně řešící způsobilost k právům a k právním

---

⁵³ Kožiač, J. in Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 110.

⁵⁴ Srovnej Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 264.

⁵⁵ Ustanovení § 49 ZMPS stanoví, že procesní způsobilost cizince se řídí právem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li procesní způsobilost podle československého práva.

⁵⁶ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 63.

⁵⁷ Bar, Ch. von, op. cit. sub. 36, s. 459.

⁵⁸ Briggs, A.: *The Conflict of Laws*. 2. vydání, New York: Oxford University Press, 2008, s. 265.

⁵⁹ Bar, Ch. von, op. cit. sub. 36, s. 459n.

⁶⁰ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 29n. Jiný statut než statut osobní se rovněž použije v případě přeshraničních nabídek převzetí. Srovnej § 5n. zákona č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), v platném znění.

úkonům, a to sice § 3, odst. 1 ZMPS. Nabízí se proto otázka, jaký je mezi oběmi ustanoveními vztah, potažmo, jakého ustanovení je třeba užít při určování osobního statutu společností. Názory na tuto otázku se přitom lišily jak v historii⁶¹, tak současnosti. Přitom přístupy existují dva. Jeden, který vychází z toho, že § 22 ObchZ je speciální normou k obecnému § 3, odst. 1 ZMPS, a ten se proto neužije na právnické osoby⁶², druhý, který § 3, odst. 1 ZMPS vztahuje i na osoby právnické.⁶³ Praxe přitom namísto § 22 ObchZ aplikovala při určování osobního statutu společností převážně § 3, odst. 1 ZMPS,⁶⁴ což bylo kritizováno jako nesprávné.⁶⁵ Kritika byla nakonec vyslyšena, když z novější judikatury, zdá se, vyplývá, že i praxe se nakonec správně přiklonila k užití speciální kolizní normy § 22 ObchZ namísto obecné normy § 3, odst. 1 ZMPS.⁶⁶ Osobní statut společností je proto třeba napříště určovat dle § 22 ObchZ, nikoli § 3, odst. 1 ZMPS.

4.2 Prolomení (korektivy) osobního statutu

Ačkoli se osobní statut zahraniční společnosti řídí v tuzemsku právem inkorporace, vyskytují se případy, kdy je nutné jej „prolomit“ ve prospěch tuzemského pojetí společností.

Především jde o otázku rozsahu způsobilosti právnických osob. V tuzemské úpravě problém není tak palčivý, protože právnické osoby mají (v současnosti) způsobilost k právům i k právním úkonům neomezenou.⁶⁷ Naproti tomu v anglo-americké právní kultuře platí doktrína *ultra vires* umožňující společnosti platně uskutečňovat jen úkony v rámci její

---

⁶¹ K historické interpretaci ustanovení určujících osobní statut společnosti srovnej Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 153n.

⁶² Naproti tomu užití § 3, odst. 1 ZMPS výhradně na fyzické osoby zastává Kučera (Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 261n.), Dědič (Dědič, J.: *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I.* Praha: Polygon, 2002) a Pelikánová (Pelikánová, I. op. cit. sub. 32, s. 248).

⁶³ Takto např. Ondřej, J.: *Mezinárodní právo, veřejné, soukromé, obchodní.* 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 260. Z názoru, že na společnosti je třeba vztáhnout i § 3 ZMPS vychází zřejmě Zunt - ten uvádí § 3 ZMPS jako související ustanovení k § 22 ObchZ bez bližšího komentáře (Zunt, V. in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.: *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 59).

⁶⁴ Srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu z 30. 1. 1992 sp. zn. 7 Cm 37/91. Pauknerová uvádí i takto postupující rozhodčí nálezy, ke kterým nemá bohužel autor práce přístup. Jedná se o rozhodčí nálezy Rozhodčího soudu ČSOPK Z. proti H., Rsp. 88/74 a Rsp. 49/68 a Rsp. 74/69 (Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 156). Naproti tomu se vyskytl i nález Rozhodčího soudu v Praze (tehdy ještě za účinnosti § 8 a 9 ZMO, předchůdců dnešního § 22 ObchZ), rozhodující o právní způsobilosti společnosti správně dle § 8 a 9 ZMO (autorem ovšem byl, jak uvádí Pauknerová, Kučera, náš přední odborník na mezinárodní právo soukromé; Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 151 – 152.)

⁶⁵ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 155n.

⁶⁶ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 20 Cdo 2285/2006 a rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 A 15/2000-105. V posuzovaných případech se jednalo vždy o obchodní společnosti. Pauknerová jde ve svých úvahách dál a klade si otázku, jak by se určoval osobní statut společností, které nejsou podnikateli. (Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 157n.). Nakonec dospívá k názoru, že jsou dvě možné varianty řešení: buď analogicky aplikovat § 22 ObchZ (tuto variantu upřednostňuje) nebo užít přímo § 3, odst. 1 ZMPS. Naštěstí tato otázka pro účely této práce není podstatná, protože se zabývá pouze podnikajícími subjekty spadajícími pod režim obchodního zákoníku. (Naštěstí proto, že v této otázce je opravdu „každá rada dobrá“ a ani autor této práce nevidí pádné argumenty pro upřednostnit některou z obou variant).

⁶⁷ Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 263 – 264.

činnosti vymezené stanovami.⁶⁸ Úkony mimo takto stanovenou činnost jsou neplatné. Je proto otázkou, jak postupovat v případě, že společnost provede nějaký „*ultra vires*“ úkon v tuzemsku. Kučera navrhuje, aby (je-li to možné dle práva osobního statutu) byl úkon dodatečně schválen. To by celou situaci samozřejmě vyřešilo. Problémem ale zůstává situace, kdy dodatečné schválení není možné anebo není uděleno. V tom případě je dle Kučery namíste přiměřeně užit § 3, odst. 2 ZMPS, tzn. postačí, měla-li by k stejnému úkonu způsobilost česká osoba.⁶⁹ Přestože s uvedeným názorem souhlasím, domnívám se, že by tak bylo možné postupovat jen v případě, že omezení zahraniční osoby není patrné z údajů v obchodním rejstříku. A to obchodním rejstříku českém, neboť se jeví jako problematické požadovat po českých subjektech znalost obchodních rejstříků i cizích států (jsou-li vůbec vedeny).

Lze ještě uvést, že prolomení osobního statutu může nastat i dle § 49 ZMPS, týkajícího se procesní způsobilosti zahraniční osoby. Dle citovaného ustanovení, pakliže by cizinec neměl procesní způsobilost danou právním řádem, jehož je příslušníkem, stačilo by, měl-li by procesní způsobilost dle práva tuzemského.⁷⁰ To lze považovat za pragmatický krok zákonodárce reflektující skutečnost, že v cizích státech se mohou vyskytovat nejrůznější formy podnikání. S ohledem na to, že české pojetí nezná pro právnické osoby (a tedy i jiné než fyzické osoby, viz výše) omezení právní způsobilosti, neměl by zde nastat problém.⁷¹

Ke změně osobního statutu bude docházet také při přeshraničních přeměnách společností v rámci EU/EHP.

Při přeshraniční fúzi (ať již sloučením nebo splynutím) může dle § 185 PřemZ nástupnická korporace (rozuměj společnost) umístit své sídlo do kteréhokoliv členského státu. Dále § 185, věta za středníkem PřemZ výslovně stanoví, že přeložení sídla nástupnické korporace není to samé jako přemístění sídla ve smyslu § 26 ObchZ, a že aplikace § 26 ObchZ se vylučuje. Přeshraniční fúze je přitom účinná dnem zápisu do obchodního rejstříku státu, do kterého se nástupnická společnost rozhodla umístit své nové sídlo (§213 PřemZ).

---

⁶⁸ Poněkud si zde ulehčuji situaci, neboť v současnosti je doktrína *ultra vires* legislativou i judikaturou eliminována. Pro ilustraci v rámci této práce to ovšem není až tolik podstatné. K doktríně srovnej např. Keane, R.: *Company Law*, 4. vydání. Dublin: Tottel publishing, 2007, s. 149n.

⁶⁹ Kučera, Z., op. cit. sub. 4, s. 264. Kučera takovou možnost dovozuje pouze pro „běžné úkony“, aniž by dále uváděl, co je pod takovými úkony třeba rozumět a jak postupovat v úkonech jiných než běžných. Osobně se domnívám, že je třeba se řídit v textu naznačeným postupem v případě všech úkonů, a to ze dvou souvisejících důvodů. Zaprvé by bylo dosti problematické rozlišovat, které úkony jsou běžné a které nikoli, zadruhé by se tím zaváděl dvojitý režim podle povahy úkonů, což je značně nepraktické.

⁷⁰ To ovšem neplatí pro způsobilost být účastníkem řízení. Viz Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 151 (s ukázkou z judikatury).

⁷¹ Všechny tyto osoby mají i způsobilost být účastníkem řízení. Pro úplnost je ještě třeba podotknout, že Římská úmluva, ani Nařízení Řím I a Řím II se na danou problematiku nevztahují.

Z toho se podává, že nástupnická společnost, která se při přeshraniční fúzi rozhodne umístit své sídlo na území České republiky, se stane českou právnickou osobou ve smyslu § 21, odst. 2 ObchZ.⁷² Přitom, jak již bylo uvedeno výše, českou společnost lze založit výhradně dle českého práva. Proto přeloží-li nástupnická společnost sídlo do České republiky, změní se její osobní statut na český.⁷³

Ostatní formy přeměn zákon o přeměnách neupravuje (ikdyž připravovaná novelizace již s touto možností počítá). Možnost přeshraniční změny právní formy ovšem již dovodil ESD v rozsudku *Cartesio* (viz dále) a je proto nutné ji připustit i v tuzemsku. Výslovná úprava ale chybí. Přitom změní-li zahraniční společnost formu na některou z českých společností, bude pro ni dále rozhodné české právo, neboť české společnosti se mohou řídit jen českým právem. Konečně vedle přeshraniční změny právní formy dovodil ESD možnost i ostatních přeměn, a to v rozsudku *SEVIC* (viz dále).⁷⁴ Chybí ovšem výslovná úprava.

Spor se v literatuře vedl o to, zda-li prolomením osobního statutu je § 26, odst. 3 ObchZ. Ten stanoví, že vnitřní právní poměry právnické osoby se i po přemístění sídla do ČR řídí právním řádem státu, podle kterého byla založena. Stejným právním řádem se řídí i ručení jejích společníků (příp. členů) vůči třetím osobám. To přitom nesmí být nižší, než jaké stanoví české právo pro tutéž nebo obdobnou formu právnické osoby. Pauknerová vystoupila s názorem, že § 26, odst. 3 ObchZ znamená implicitní požadavek na výši základního kapitálu přemístěné společnosti a vztahuje se i na další otázky související s ručením.⁷⁵ Naproti tomu Dědič a Čech zastávají názor, že takový výklad je příliš extenzivní a z dikce zmiňovaného ustanovení uváděný požadavek nevyplývá.⁷⁶ Ve vztahu k ručení pak ze skutečnosti, že ani český akcionář neručí za závazky akciové společnosti (§ 154, odst. 1 ObchZ) a společník společnosti s ručením omezeným jakož i komanditista komanditní společnosti ručí jen do výše nesplaceného vkladu (§ 105, odst. 1 ObchZ – s.r.o., § 93, odst. 1 ObchZ – k.s.), lze jen obtížně dovodit takovou povinnost pro akcionáře, případně společníka, zahraniční společnosti,

---

⁷² Kuhn, P. in Kuhn, P., Štenglová, I., Bílá, I., Havel, B. a kol. *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 560.

⁷³ Obdobně, dovolují-li to všechny dotčené právní řády, to bude platit i při umístění sídla nástupnické korporace mimo území České republiky - rozhodným bude právní řád státu, kam nástupnická korporace své sídlo umístí.

⁷⁴ Tyto otázky budou řešeny připravovanou novelou zákona o přeměnách. Autor její znění bohužel nemá k dispozici.

⁷⁵ Konkrétně ale neuvedla jaké. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 178n. Shodně ohledně požadavku na minimální kapitál Zunt, V. in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. op. cit. sub. 63, s. 63.

⁷⁶ Dědič, J., Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 364. Shodně Kožiak, J. in Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. op. cit. sub. 53, s. 121.

kteřá do ČR přeložila svoje sídlo.⁷⁷ Lze proto souhlasit, že většího významu bude mít zmiňované ustanovení s ohledem na výše uvedené pouze u společností osobních.⁷⁸

V otázce výkladu § 26, odst. 3 ObchZ je také třeba upozornit na vývoj judikatury ESD ve věcech svobody usazování. ESD ji vykládá velmi široce a případná omezení musí splnit několik podmínek (viz dále). Dá se přitom předpokládat, že právě požadavek na výši minimálního kapitálu by takovým podmínkám nevyhověl. Proto je třeba upřednostnit výklad, že § 26, odst. 3 ObchZ v sobě skrytý požadavek na minimální výši základního kapitálu neskrývá (minimální výše bude určena dle práva osobního statutu) a obsahuje jen pravidlo ohledně ručení. To je u zahraničních právnických osob stejné jako ho stanoví české právo pro tutéž nebo obdobnou formu právnické osoby – tedy u akcionáře žádné (§ 154, odst. 1 ObchZ), u společníka společnosti s ručením omezeným a komanditisty komanditní společnosti do výše nesplaceného vkladu na základní kapitál (§ 105, odst. 1 ObchZ - s.r.o., § 93, odst. 1 ObchZ – k.s.) a u komplementáře a společníka veřejné obchodní společnosti celým svým majetkem (§ 93, odst. 1 ObchZ – k.s., § 86 ObchZ – v.o.s.).⁷⁹

Dalším korektivem inkorporačního principu hrozil být výklad pojmu *sídlo* jako sídla skutečného a nikoli jako statutárního (viz výše).

Ne ke korektivu, ale k úplnému popření inkorporačního principu a namísto toho užití principu sídla, přistoupil zákonodárce v § 27, odst. 1 zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, v platném znění. Tento nesystematický krok, nevycházející zřejmě z žádné promyšlené koncepce, se již dočkal zasloužené kritiky ze strany teorie.⁸⁰

Za jiný korektiv inkorporačního principu lze považovat to, že přemístění společnosti z ČR do cizího státu a opačně je vázáno na existenci mezinárodní smlouvy.⁸¹ Jiná je ale úprava v rámci EU/EHP (k obojímu viz dále).

Pro úplnost lze uvést, že nepřímým korektivem osobního statutu mohou být i tzv. nutně použitelné normy.⁸² Ty se uplatňují v rámci jejich předmětu úpravy bezvýjimečně - bez ohledu na osobní statut, resp. rozhodné právo společnosti. Jedná se přitom o normy práva ústavního, správního, finančního a trestního – tedy normy upravující situace, ve kterých státy odmítají ustoupit od jejich představ řešení vzniklých situací a uplatňují proto státní suverenitu

---

⁷⁷ Dědič, J., Čech, P. op cit. sub. 23, s. 364 – 365.

⁷⁸ Dědič, J., Čech, P. op cit. sub. 23, s. 365.

⁷⁹ Obdobně Dědič, J., Čech, P. op cit. sub. 23, s. 365.

⁸⁰ Pauknerová, M. op. cit. sub. 21, s. 248.

⁸¹ K tomu Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém – K novému vývoji v českém právu a v právu Evropských společenství. *Právník*, 2002, č. 3, s. 329n.

⁸² Nutně použitelné normy jako korektiv osobního statutu uvádí již Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 186n.

v plné míře.⁸³ Praktické situace mohou být dále komplikované i nutně použitelnými normami cizích států.⁸⁴

Již výše bylo uvedeno, že společnosti lze rozlišovat dle jejich trojího původu. V souvislosti s korektivy osobního statutu tak nesmí být opomenuty evropské obchodní společnosti – Evropská (akciová) společnost, Evropské hospodářské zájmové sdružení a Evropské družstvo. Tyto tři formy společností jsou z pohledu osobního statutu „dvouvrstvé“. Zatímco první vrstvu osobního statutu tvoří nařízení zavádějící tu kterou formu společnosti⁸⁵, druhou vrstvou je pak národní právní řád určený podle toho, kde má společnost sídlo⁸⁶. Ten se uplatňuje do té míry, do jaké je to předvídáno jednotlivými nařízeními.⁸⁷ Z pohledu inkorporační teorie, tak jak je zakotvena v § 22 ObchZ, lze u evropských společností spatřovat tedy hned dvě abnormality. Zaprvé, nejsou založeny podle práva žádného z členských států, ale podle práva EU. Zadruhé, ohledně subsidiárně použitelného práva nevychází společnosti vůbec z principu inkorporačního, ale principu sídla.

5. Přeshraniční přemístění sídla

5. 1 Obecně k přeshraničnímu přemístění sídla

Při přeshraničním přemístění sídla stojí v popředí otázka, zda-li si společnost při přemístění sídla do nebo ze zahraničí (a tím i jiné jurisdikce) zachová svou právní subjektivitu. Obecný princip je přitom takový, že aby mohlo k přemístění sídla se zachováním právní subjektivity dojít, musí takovou možnost připouštět jak právo státu přijímacího (musí tedy uznávat zahraniční společnosti; k uznání zahraničních společností dle českého práva viz výše), tak původního - domovského.⁸⁸

---

⁸³ Kučera, Z. op. cit. sub. 4, s. 235n.

⁸⁴ Pauknerová, M. Overriding Mandatory Rules and Czech Law. *Czech Yearbook of International Law*, 2010, č. 1, s. 84n.

⁸⁵ Nařízení Rady č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti (N SE), Nařízení Rady č. 2137/85 o vytvoření evropského hospodářského sdružení (N EHZS) a Nařízení Rady č. 1435/2003 (N SCE), všechna ve znění pozdějších novelizací. Na základě těchto nařízení přijímají společnosti své stanovy.

⁸⁶ K provedení jednotlivých Nařízení byly v ČR vydány následující zákony: Zákon o Evropské společnosti č. 627/2004 Sb., Zákon o Evropském hospodářském zájmovém sdružení č. 360/2004 sb. Zákon o Evropské družstevní společnosti č. 307/2006.

⁸⁷ Srovnej čl. 8 N SCE, čl. 9 N SE a čl. 2 N EHZS. Na tomto místě nelze zacházet do detailu, v podrobnostech srovnej např. Dědič, J., Čech, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* 2. vydání. Praha: Bova Polygon, 2005, s. 66n. K Evropské akciové společnosti také Dědič, J., Čech, P. *Evropská akciová společnost*, Praha: Bova Polygon, 2006.

⁸⁸ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 172.

Přítom je zásadní, která z teorií pro určování rozhodného práva se v tom kterém státě uplatňuje. Teorie inkorporační se k zachování právní subjektivity přemíst'ované společnosti staví příznivě, neboť se pro ni z pohledu rozhodného práva přemístěním nic nemění – rozhodné je stále právo státu, dle kterého byla společnost založena.⁸⁹ Naproti tomu teorie sídla, která za právo rozhodné pro společnost považuje právo státu, kde společnost má své skutečné sídlo, je k přeshraničnímu přemíst'ování sídla „vysloveně nepřátelská“⁹⁰, neboť přemístěním sídla dochází ke změně osobního statutu společnosti a tím k přetržení její existence. Společnost je tak nutné v domovském státu zrušit a v přijímacím státu znovu založit.⁹¹

Tento popis obou teorií je ale schematický, neboť v tak čisté podobě, jak je výše uvedeno, se v praxi nevyskytují - jsou často modifikovány legislativně, judikaturou nebo naukou.⁹² Specifická je potom situace v rámci EU/EHP (viz dále).

5. 2 K přemístění sídla dle obchodního zákoníku

Z dikce § 26, odst. 1 ObchZ⁹³, upravujícího přemístění sídla, komentátoři dovedli celkem pět podmínek nutných k tomu, aby sídlo mohlo být přemístěno. Jsou jimi: 1) nutnost aby přemíst'ovaný subjekt byl právnickou osobou založenou za účelem podnikání, 2) přemístění musí připouštět stát současného sídla společnosti, 3) přemístění musí připouštět právo státu, dle kterého byla společnost založena, 4) přemístění musí být zapsáno do obchodního rejstříku a 5) přemístění musí být možné na základě mezinárodní smlouvy (a to navíc recipročně).⁹⁴

Ad 1). Otázkou je, zda-li je možné přemístit výhradně právnickou osobu, nebo zda-li lze přemístit i útvar s právní subjektivitou neúplnou. Pauknerová se k věci staví tak, že to obecně možné není. „Neúplné“ právnické osoby by bylo možné přemístit jen v případě, že by to umožňovala mezinárodní smlouva.⁹⁵ S ohledem na rozsudek *Überseering*, lze ale pochybovat, nakolik je takový závěr udržitelný, přinejmenším ve vztahu ke společnostem z EU/EHP. ESD se ve zmiňovaném rozhodnutí sice vyjadřoval k uznání společnosti, nicméně

⁸⁹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 172.

⁹⁰ Bar, Ch. von, op. cit. sub. 36, s. 453.

⁹¹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 172.

⁹² Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 173.

⁹³ § 26, odst. 1 ObchZ zní: „Právnická osoba založená podle práva cizího státu za účelem podnikání, která má sídlo v zahraničí, může přemístit své sídlo na území České republiky, jestliže to umožňuje mezinárodní smlouva, která je pro Českou republiku závazná a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv. To platí i pro přemístění sídla české právnické osoby do zahraničí“. Přítom dle § 26, odst. 4 ObchZ „přemístění sídla právnické osoby z České republiky do zahraničí nebo ze zahraničí do České republiky je přípustné také v případech a za podmínek stanovených právem Evropských společenství či zvláštním zákonem“ (k tomu viz samostatnou podkapitolu).

⁹⁴ Bartošková, M., Češková, M. Srovnání současné a budoucí právní úpravy podnikání zahraničních osob na území ČR. *Obchodní právo*, 2000, č. 12, s. 4n.

⁹⁵ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 175 – 176.

to bylo natolik úzce provázáno právě s přemístěním sídla, že lze důvodně soudit, že bude nutné závěry ESD nutné vztáhnout i na něj. Přitom pokud připustíme, že *Überseering* tuto možnost skutečně zahrnuje, zůstává otázkou, proč neumožnit přemístění sídla do České republiky i „neúplným“ společností z třetích států. Jsem toho názoru, že i to by zřejmě možné bylo.

Ad 2) et 3). Tato skutečnost vyplývá především z toho, zda-li se v konkrétních státech uplatní teorie inkorporační nebo sídla (k tomu viz výše).⁹⁶

Ad 4). Dle § 26, odst. 2 ObchZ je přemístění sídla (do České republiky) účinné ode dne zápisu do obchodního rejstříku. Jde-li o přemístění sídla mimo Českou republiku, „zápis do obchodního rejstříku“ bude nutné vykládat jako výmaz. Tedy přemístění je účinné dnem výmazu společnosti z českého obchodního rejstříku.⁹⁷

Ad 5). Podmínka mezinárodní smlouvy pro přemístění sídla je zřejmě nejkritizovanější částí celé úpravy. Ve stručnosti jde o to, že žádná taková smlouva nebyla zřejmě dosud přijata.⁹⁸ Vyskytl se i názor, že onou mezinárodní smlouvou by mohla snad být SES (resp. nyní zřejmě SFEU, *pozn. autora*).⁹⁹ Osobně ale souhlasím s výkladem, který takovou interpretaci odmítá s ohledem na znění § 26, odst. 4 ObchZ.¹⁰⁰

Požadavek mezinárodní smlouvy zůstává tedy nejasný. Přitom nebyl-li by stanoven zákonem, přemístění sídla by bylo nejspíš možné již ze samotné podstaty inkorporační teorie.¹⁰¹ Ovšem za současného stavu jsem toho názoru, že přemístění sídla (krom svobody usazování v rámci EU/EHP) není při zachování právní kontinuity společnosti možné.¹⁰²

Rovněž kriticky je třeba se stavět i k požadavku reciprocit, jak jej pro přemístění sídla uvádí někteří autoři.¹⁰³ Na ten se sice odvolává důvodová zpráva k novelizaci § 26, odst. 1 ObchZ¹⁰⁴, jsem ale toho názoru, že požadavek reciprocit, jak se jej dovolává důvodová zpráva, nelze z § 26, odst. 1, 2. věty ObchZ dovodit. Chtěl-li zákonodárce zakotvit reciproční režim, musel by zmiňovanou větu formulovat jinak, např.: „*To musí platit stejně* i pro

⁹⁶ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 176 – 177.

⁹⁷ Stejněho názoru je zřejmě Pauknerová, M. op. cit. sub. 81, s. 329.

⁹⁸ Dědič a Čech navrhuje jako jedinou teoretickou možnost vyjít případně z dvoustranných smluv o podpoře a ochraně investic (Dědič, J, Čech, P. op. cit. sub. 23, s. 364), ale tyto smlouvy se zabývají toliko uznáním zahraničních osob, nikoli přemístěním sídla (Pauknerová, M. op. cit. sub. 81, s. 331.)

⁹⁹ Chobola, T. op. cit. sub. 32, s. 604.

¹⁰⁰ Pauknerová, M. op. cit. sub. 21, s. 249. § 26, odst. 4 ObchZ zní: „*Přemístění sídla právnické osoby z České republiky do zahraničí nebo ze zahraničí do České republiky je přípustné také* (tedy krom jiných případů stanovených v odst. 1 cit. ust., *pozn. autora*) *v případech a za podmínek stanovených právem Evropských společenství či zvláštním zákonem*“.

¹⁰¹ Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 181

¹⁰² Stejně Pauknerová, M. op. cit. sub. 81, s. 329n. Poněkud mírněji, ale přesto tohoto názoru je i Pelikánová (Pelikánová, I. op. cit. sub. 32, s. 263)

¹⁰³ Bartošková, M., Češková, M. op. cit. sub. 94, s. 12

¹⁰⁴ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000 Sb. dostupná např. v systému ASPI.

přemístění sídla české právnické osoby do zahraničí.“ Ze současné formulace „*To platí..*“ lze, domnívám se, dovodit jen tolik, že i pro českou osobu je nutné pro přemístění sídla mimo ČR splnit 5 výše zmiňovaných podmínek.¹⁰⁵

Konečně je třeba připomenout, že přemístí-li společnost dle § 26, odst. 3 ObchZ své sídlo do tuzemska, řídí se její vnitřní poměry i nadále právem státu, dle kterého byla založena. Již výše bylo popsáno, jak se to odrazí na ručení společníků.

5.3 K přemístění sídla v rámci EU/EHP¹⁰⁶

Předně je nutné upozornit, že právo EU neobsahuje žádnou klasickou kolizní normu, dle které by se jednotně určoval osobní statut společností (a to ani) v případech přeshraničního přemístění sídla.¹⁰⁷ Vliv na kolizní úpravu má přesto značný, a to skrze svobodu usazování zakotvenou v čl. 49 SFEU¹⁰⁸ a její výklad ESD. Tento článek má přitom přímý účinek¹⁰⁹, z čehož plyne, že se užije bez nutnosti jej transponovat do vnitrostátního právního řádu. Státy přitom nesmí klást výkonu této základní svobody žádné překážky.¹¹⁰

Svoboda usazování se na základě čl. 54 SFEU vztahuje na obchodní společnosti založené podle práva některého členského státu, jež mají své sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní provozovnu uvnitř EU/EHP. Sídlo, ústřední správa nebo hlavní provozovna jsou přitom ESD nahlíženy jako rovnocenná pojítka společnosti a státu, dle jehož práva byla založena.¹¹¹

Přestože svoboda usazování není ve SFEU definována, tradičně se rozlišuje mezi primární a sekundární svobodou usazování.¹¹² Primární svobodu usazování, zakotvenou v čl. 49, odst. 2 SFEU, lze ve vztahu ke společnostem interpretovat jako možnost *přemístit* nebo nově zřídit centrum podniku v jiném členském státě. Sekundární svoboda usazování v čl. 49, odst. 1 SFEU pokrývá případy, kdy na území jiného členského státu společnost pouze zřídí zastoupení, pobočku anebo dceřinou společnost. Sekundární usazení tak, narozdíl od primárního, zůstává odvislé od centra podnikání v původním domácím státu. S ohledem na

¹⁰⁵ Pochybnosti o významu reciprocity vyjadřuje i Chobola (Chobola, T. op. cit. sub. 32, s. 603 – 604).

¹⁰⁶ Za konzultaci na toto téma tímto děkuji Judr. Petru Čechovi, LL.M. Veškeré případné opomenutí a nepřesnosti se staly mou vlastní chybou.

¹⁰⁷ Pauknerová, M. op. cit. sub. 81, s. 331.

¹⁰⁸ Dále v textu vycházím z číslování článků tak, jak je zavádí SFEU. Relevantní články SFEU cituji i v případech, kdy ESD původně rozhodoval ještě na základě SES. Činím tak ve snaze zpřehlednit celý text. Odkazování na číslování dle SFEU by nemělo činit potíže s ohledem na to, že články smluv citované dále v textu byly do SFEU převzaty prakticky beze změn oproti jejich dřívějším zněním.

¹⁰⁹ Jak vyplývá např. z C-270/83 (Commission v. France), *para* 13.

¹¹⁰ Viz např. C-19/92 (Dieter Kraus proti Land Baden-Württemberg) (dále jen *Kraus*), *para* 28.

¹¹¹ C-81/87 (The Queen proti H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc) (dále jen *Daily Mail*), *para* 21.

¹¹² Srovnej např. Pauknerová, M. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora. *Právník*, 2004, č. 12, s. 1163 - 1164.

judikaturu ESD je ovšem nutno primární i sekundární svobodu usazování chápat podstatněji šířeji, než jak by se z dikce čl. 49 SFEU nabízelo. Přitom je nutné rozlišovat, zda-li jde o pohyb společností z anebo *do* členského státu.

Při pohybu společnosti *ven ze státu* zaujal ESD konzervativní přístup, když jeho regulaci nechal v rukách národních zákonodárců. V rozsudku *Daily Mail*¹¹³ ESD konstatoval, že společnosti jsou výtvořem národních právních řádů, a je tudíž věcí národních právních řádů, jestli společností umožní přenést svoje sídlo do jiného státu a zároveň si podržet svůj původní osobní statut. Ovšem jak vyložil ESD v rozsudku *Cartesio*¹¹⁴, pokud se společnost při přesunu sídla zároveň přemění na některou formu společnosti předpokládanou právem přijímacího státu, nelze ji v odchodu z původní jurisdikce bránit.¹¹⁵ Nicméně přemístění sídla při zachování původního osobního statutu, nedovoluje-li to národní zákonodárce, ani po *Cartesio* možné i nadále není. Tento závěr je přitom platný i pro české právo.¹¹⁶ Změnit situaci mohlo přijetí XIV. směrnice, od tohoto záměru ale Evropská komise ustoupila.¹¹⁷

K pravomocím členských států při pohybu společností *ze státu* bude rovněž zajímavé sledovat, jak ESD rozhodne o předběžné otázce ve věci *National Grid Indus*¹¹⁸. Národní soud se ve věci totiž mimo jiné ESD dotazuje, nakolik je slučitelné se svobodou usazování, aby členský stát vybíral tzv. konečnou vyrovnávací daň (*final settlement tax*) v případě, kdy společnost založená dle jeho práva zamýšlí přenést své skutečné sídlo do jiného členského státu. V další dosud nerozhodnuté věci *Komise proti Portugalsku*¹¹⁹ je obdobná otázka vznesena i ve vztahu k sídlu zapsanému, převodu jednotlivých majetkových kusů a případů, kdy společnost ukončí aktivitu na území členského státu. Je přitom patrné, že pokud by ESD zmiňovanou daň uznal jako neslučitelnou se svobodou usazování, vzal by tím státům důležitý nástroj, jak udržet domácí společnosti ve své jurisdikci. Zároveň by tím dále prohloubil soutěž právních řádů (viz dále). Rozsudky ESD lze ovšem jen těžko předvídat. Bude proto nutné počkat, až jak soud rozhodne, dříve než půjde očekávané judikáty podrobněji komentovat.

---

¹¹³ *Daily Mail*.

¹¹⁴ C-210/06 (*Cartesio*). Dále jen *Cartesio*.

¹¹⁵ Podrobněji ke srovnání obou rozsudků např. Korom, V., Metzinger, P. Freedom of Establishment for Companies: The European Court of Justice confirms and refines its Daily Mail Decision in the Cartesio Case C-210/06. *European Company & Financial Law Review*, 2009, č. 1, s. 125n.

¹¹⁶ Taková je situace i v tuzemsku. Srovnej Čech, P., Dědič, J., Štenglová, I. op. cit. sub. 42, s. 104 - 105.

¹¹⁷ Komentář k tomuto rozhodnutí Evropské komise viz např.: Vossestein, G. J. Transfer of the registered office. The European Commission's decision not to submit a proposal for a Directive. *Utrecht Law Review*, 2008, č. 1, s. 53n. Dále také Szydło, M. The Right of Companies to Cross-Border Conversion under the TFEU Rules on Freedom of Establishment. *European Company & Financial Law Review*, 2010, č. 3, s. 441n.

¹¹⁸ C-371/10 (*National Grid Indus BV v Inspecteur van de Belastingdienst Rijnmond*).

¹¹⁹ C-38/10 (*Commission v. Portuguese Republic*).

Při pohybu *do státu* byl ESD v dotváření svobody usazování podstatně aktivnější a pravomoci členských států přijímajících zahraniční společnost v tomto směru značně omezil. ESD svobodu usazování vykládá totiž jako pravou *svobodu* danou společností (a občanům) z členských států. Jinými slovy: ESD setrvává prakticky na stanovisku, že co není zakázáno, je dovoleno. Zřejmě proto se příliš neuchyluje k pozitivním výčtům toho, co do svobody usazování patří, a namísto toho se převážně soustřeďuje na výklad výjimek, umožňujících členským státům svobodu usazování omezit. Z konstantní judikatury ESD lze přitom dovodit následující závěry.

Pominu-li pro tuto chvíli zásadní rozhodnutí *Überseering* (viz výše), je nutné zmínit rozsudek ve věci *Centros*¹²⁰. V něm ESD dovodil, že skutečnost, že společnost byla založena v cizině jen za tím účelem, aby později mohla zřídit pobočku v jiném státě, skrze kterou vykonávala svou veškerou činnost, není obcházením práva přijímacího státu a spadá pod sekundární svobodu usazování. V rozsudku *Inspire Art*¹²¹ potom dospěl ESD k rozhodnutí, že státy nesmí na takovéto pseudozahraniční společnosti (tj. společnosti, které jsou založeny dle práva jiného státu než toho, kde provozují veškerou nebo takřka veškerou aktivitu) aplikovat úpravu požadující po nich zavedení minimálního kapitálu nebo zavádějící odpovědnost členů orgánů společnosti, neboť tím by svobodu usazování omezily. Konečně ESD uzavřel, že nepřipustná jsou také jakákoli omezení kladená zakladatelům společnosti, nejsou-li stejná omezení kladena i zakladatelům domácím.¹²²

V rozhodnutí *SEVIC*¹²³ zase ESD rozhodl, že nelze zacházet různě s vnitrostátními a přeshraničními fúzemi, a je proto třeba připustit i fúzi přeshraniční, pakliže stát připouští obdobnou fúzi vnitrostátní. Musí být ale pamatováno na to, že nyní je již tato možnost zakotvena v sekundárním právu, a to konkrétně X. směrnicí, která je do českého právního řádu provedena zákonem o přeměnách. V rozsudku *SEVIC* ESD také vyložil, že svoboda usazování zahrnuje i ostatní druhy přeshraničních přeměn.¹²⁴

Konečně je třeba upozornit na dosud nerozhodnutý případ *VALE*¹²⁵, který se zřejmě stane pokračováním rozsudků *SEVIC* a *Cartesio* (viz výše). ESD zde stojí před otázkou, zda-li je možné uskutečnit mezinárodní (v rámci EU/EHP) přeměnu společnosti do některé právní formy zakotvené přijímacím státem a její následný zápis do obchodního nebo obdobného rejstříku. Národní soud se ve věci rovněž ESD dotazuje, zda-li na takovou přeměnu je třeba

---

¹²⁰ C-212/97 (*Centros Ltd* proti Erhvervs- og Selskabsstyrelsen). Dále jen *Centros*.

¹²¹ C-167/01 (*Kamer van Koopandel en Fabrieken voor Amsterdam and Inspire Art Ltd*). Dále jen *Inspire Art*.

¹²² C-161/07 (*Komise v. Rakousko*), *para* 28.

¹²³ C-411/03 (*Sevic Systems AG*). Dále jen *SEVIC*.

¹²⁴ *SEVIC*, *para* 19.

¹²⁵ C-378/10 (*VALE Építési Kft.*). Dále jen *VALE*.

užít úpravu pro vnitrostátní přeměny, nebo zda-li se má užít úprava jiná (myšleno zřejmě přímo čl. 49 SFEU), a pokud ano, tak v jakém rozsahu. S ohledem na *SEVIC*, *Cartesio* a na formulaci předběžných otázek v případě *VALE* se dá, domnívám se, očekávat, že ESD ve svém rozsudku v brzké době představí obecný návod, jak postupovat v případě přeshraničních přeměn. Ten totiž doposud chyběl.

5.3.1 Výjimky ze svobody usazování

Jak je naznačeno výše, vykládá ESD svobodu usazování značně široce. Přesto lze z konstantní judikatury ESD a znění SFEU dovést tři skupiny možných výjimek ze svobody usazování.

Tou první jsou výjimky stanovené čl. 51 a 52 SFEU. Přitom z povahy věci plyne, že tyto výjimky mohou mít diskriminační povahu. Výslovně je to vyjádřeno v čl. 52 SFEU, který stanoví možnost zavést „... zvláštní režim pro cizí státní příslušníky..“.

Dle čl. 51 SFEU jsou povoleny omezení svobody usazování v těch případech, kdy jde o činnosti, které jsou spjaty, i když jen příležitostně, s výkonem veřejné moci. Jak dovedl ESD, musí se jednat o činnosti, které jako takové představují přímou a specifickou účast na výkonu veřejné moci, přitom takovou činností například není udílení právních rad a vystupování před soudy.¹²⁶ Takovou činností také není provozování bezpečnostní agentury.¹²⁷

Čl. 52 SFEU dovoluje výjimky ze svobody usazování na základě veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví. I tento článek je přitom třeba vykládat restriktivně. Nelze proto například po bezpečnostních agenturách žádat, aby členové jejich orgánů měli stálý pobyt na území určitého státu, neboť případný opak dostatečně neohrožuje veřejnou bezpečnost.¹²⁸ Jde-li o ochranu zdraví ve smyslu čl. 52 SFEU, pak pod ní lze zahrnout opatření k zajištění spolehlivé distribuce léčiv v dobré kvalitě mezi populací.¹²⁹ Naopak pod ochranu zdraví nelze zahrnout například požadavek na určitou minimální vzdálenost mezi benzínovými pumpami.¹³⁰

Druhá skupina výjimek by se dala souhrnně označit jako nediskriminační. Jinými slovy, výjimky přijaté v rámci této skupiny nesmí mít, na rozdíl od skupiny první,

¹²⁶ C-2/74 (Jean Reyners proti Belgickému království), *para* 45 – 53.

¹²⁷ C-114/97 (Commission v. Spain) nebo C-355/98 (Commission v. Belgium).

¹²⁸ C-114/97 (Commission v. Spain), *para* 45. Rovněž některé omezení v oblasti daní mohou představovat nepřipustné omezení svobody usazování. Analýza této problematiky by ale překročila možný rozsah této práce, proto ji ponechávám stranou.

¹²⁹ C-171/07 (Apothekerkammer des Saarlandes and Others), *para* 28. Souhlasně citováno např. ve spojených případech C-570/07 a C-571/07 (José Manuel Blanco Pérez, María del Pilar Chao Gómez v Consejería de Salud y Servicios Sanitarios), *para* 66.

¹³⁰ C-384/08 (Attanasio Group Srl v. Comune di Carbognano).

diskriminační charakter. Od první skupiny se liší také tím, že níže uvedené výjimky se vztahují obecně ke svobodám přiznaným SFEU. Pravdou ale je, že nejčastěji o nich ESD rozhodoval právě ve vztahu ke svobodě usazování.

Podmínky, které musí výjimky v rámci druhé skupiny splnit, aby mohly legálně omezit výkon svobody usazování nebo jej učinit méně atraktivním, jsou tyto: 1) musí se uplatňovat nediskriminujícím způsobem, 2) musí být odůvodněny naléhavými důvody obecného zájmu¹³¹, 3) musí být způsobilé zaručit uskutečnění cíle, který sledují, a 4) nesmí překračovat meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné.¹³² Tyto podmínky lze přitom stanovit i zákonem¹³³, na rozdíl od třetí skupiny výjimek (viz níže). Zpravidla se členským státům všechny podmínky naplnit nepodaří (viz výše např. *Centros* a *Inspire Art*). Na druhou stranu jsou v rámci této skupiny výjimek přípustná opatření bránící možnosti záměny obchodních značek.¹³⁴

Konečně třetí skupina výjimek by se dala nazvat jako opatření bránící obcházení národních předpisů. Státy jsou totiž dle ESD oprávněny přijmout opatření k tomu, aby zabránili svým státním příslušníkům obcházet národní zákonodárství na základě práv, které jim přiznává SFEU.¹³⁵ Dle rozsudku *Inspire Art*¹³⁶ je takové výjimky vždy třeba posuzovat individuálně, nelze je tedy pouze stanovit paušálně zákonem.¹³⁷

5.4 Soutěž právních řádů

Ve výčtu judikatury ESD k svobodě usazování nesmí být vynechán rozsudek *Überseering* (viz výše). V tom ESD rozhodl, že státy mají povinnost uznat způsobilost k právům a povinnostem, a tudíž i procesní způsobilost, společností v tom rozsahu, v jaké jim ji přiznává právo, dle kterého byly založeny (viz výše). Zatímco pro státy s inkorporačním principem tento rozsudek nic nového nepřinesl, doslova bouři vyvolal ve státech vycházejících z principu sídla. Z pohledu českého práva je nicméně podstatné, že na základě (nejen, ale především) tohoto rozsudku vypukla i v EU/EHP naplno soutěž právních řádů, jak

---

¹³¹ Takovými důvody mohou dle ESD být bezpečnost na pozemních komunikacích (C-55/93 van Schaik, *para* 19), ochrana přírody (C-302/86 Commission v Denmark, *para* 9) nebo ochrana spotřebitele (C-220/83 Commission v France, *para* 20).

¹³² C-55/94 (Reinhard Gebhard proti Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano) (dále jen *Gebhard*), *para* 37. Souhlasně citováno např. i v *Centros*, *para* 34.

¹³³ Spojené případy C-570/07 a C-571/07 (José Manuel Blanco Pérez, María del Pilar Chao Gómez v Consejería de Salud y Servicios Sanitarios), *para* 113.

¹³⁴ C-255/97 (Pfeiffer Grosshandel GmbH v. Löwa Warenhandel GmbH), *para* 21.

¹³⁵ C-115/78 (Knoors v. Staatssecretaris van Economische Zaken), *para* 25. Citováno souhlasně také v *Kraus*, *para* 34.

¹³⁶ C-167/01 *Inspire Art*.

¹³⁷ *Inspire Art*, *para* 120.

ji známe např. z USA (viz výše).¹³⁸ Přitom je třeba upozornit, že nesoutěží jen národní právní řády mezi sebou, ale že národní formy společností mají konkurenci i ve společnostech komunitárních. Bude proto nadmíru zajímavé sledovat další vývoj v rámci EU/EHP a především to, jak v něm obstojí české společnosti po úpravách připravovaných v rámci rekodifikace soukromého práva.

Zajímavou poznámku lze ještě učinit o § 24, odst. 2 ObchZ, který do konce roku 2000 umožňoval založit právnickou osobu nejen podle českého, ale i podle cizího práva.¹³⁹ Ve znění před novelizací bylo o této možnosti smýšleno jako o dovedení inkorporačního principu *ad absurdum*¹⁴⁰ a po značné kritice byla nakonec vypuštěna.¹⁴¹ S ohledem na soutěž právních řádů, která naplno propukla i v rámci EU je v této souvislosti zajímavá myšlenka vycházející z právního prostředí USA, kde je soutěž právních řádů již zažitou realitou. Někteří autoři zde soudí, že v rámci soutěže právních řádů v EU se nakonec zákonodárci uchýlí ke kroku, který byl pro českou právní vědu ještě nedávno noční můrou – dovolí zřizovat tuzemské společnosti i podle zahraničního práva.¹⁴² Takovou možnost s ohledem na soutěž právních řádů nelze zcela zavrhnout, byť je zatím spíše hudbou budoucnosti. Propříště by tak právní řády nabízely podnikatelům jakési „balíčky“, zahrnující jak „skořápku“ společnosti, tak podmínky, za kterých funguje (včetně daňových). Podnikatelé by se pak sami rozhodli, který z těchto „balíčků“ jim připadá nejvýhodnější.

6. Závěr

Mezinárodní právo společností, jak je danou matérii navrhováno nazývat, je dynamicky se rozvíjející obor. S ohledem na odlišné představy zákonodárců v jednotlivých státech a nepřilíš početnou literaturu v tuzemsku není zcela jednoznačné, co dané téma zahrnuje. Navíc nedefinovaný je i samotný pojem „společnost“.

---

¹³⁸ Eidenmüller, H. Free Choice in International Law: European and German Corporate Law in European Competition between Corporate Law Systems. In *An Economic Analysis of Private International Law*. Basedov, J., Toshiyuki, K. (ed.). Tübingen: Mohr Siebeck, 2006.

¹³⁹ Tato možnost byla novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. zrušena.

¹⁴⁰ Pauknerová, M. op. cit. sub. 81, s. 324 – 325.

¹⁴¹ Podrobně a kriticky se k ustanovení vyjádřila např. Pauknerová, M. op. cit. sub. 2, s. 158n. Otázkou zůstává, jak případně naložit se společnostmi založenými podle cizího práva před účinností novely č. 370/2000 Sb. K tomu se vyjádřil Plíva, který pro takové společnosti považuje i nadále platnou úpravu před novelizací vzhledem k tomu, že novela neobsahuje žádné speciální ustanovení v tomto směru. Plíva, S. Některé změny v obecných ustanovení obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2000, č. 11, s. 6.

¹⁴² Dammann, J. C. *Excercising Free Choice in Corporate Law*. s. 5 – 6 [online, cit. 20. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <<http://ssrn.com/Abstract=437100>>.

Na druhou stranu lze mezi společnostmi rozlišovat podle toho, jakého jsou původu. Společnosti tak můžeme dělit na ty, které jsou založeny dle národních právních řádů (buďto tuzemského nebo cizího) a na ty, které mají svůj základ v právu EU. Další dvě často uváděné formy podnikání – nadnárodní společnosti a *joint venture* – nepředstavují žádnou specifickou formu společnosti a jsou toliko pojmem ekonomickým, byť právem reflektovaným.

Stejně jako lze hovořit o trojím původu společností, je nutné hovořit o dvou cizineckých režimech, v kterých se společnosti pohybují. Jinak je totiž nutné zacházet se společnostmi z členských států EU/EHP a jinak se společnostmi ze třetích zemí. Přitom druhý z cizineckých režimů není jednotný, ale může být dále modifikovaný dvoustrannými dohodami o ochraně a podpoře investic. Rozdíly jsou ale čím dál tím více stírány díky ambicióznímu přístupu Evropské unie k těmto otázkám.

Důležitou roli na evropské úrovni hraje také ESD, který především svým výkladem svobody usazování relativizoval, resp. spíše zcela odstranil, některá vžitá dogmata. Povinnosti přitom ESD dosud dovodil ke státům přijímacím, do kterých chce společnost přesunout své sídlo. Naproti tomu státy domácí, tedy ty, dle jejichž práva byla společnost založena, mohou volně rozhodnout o tom, zda-li společnost vůbec má možnost sídlo přes hranice přemístit. To ovšem jen tehdy, pokud se společnost zároveň s přeshraničním přemístěním sídla nepřemění na některou z forem společností přijímacího státu.

České právo vycházející z inkorporační teorie, jak je pro obchodní společnosti zakotvena výhradně v § 22 ObchZ, je s globalizujícími tendencemi v mezinárodním právu společností dobře kompatibilní. Aby tomu tak zůstalo, je ale nutné pojem sídlo společnosti vykládat jako sídlo registrované. Tento požadavek ostatně vyplývá i z novelizovaného § 19c ObčZ. Jako sídlo registrované bude přitom nutné vykládat pojem sídlo i v rámci cizineckého práva, byť původní záměr zákonodárce mohl být vykládat jej jako sídlo skutečné.

Díky liberálnímu přístupu českého práva k zahraničním společnostem nečiní jejich uznání v tuzemsku obtíže. Přitom společnosti s neúplnou právní subjektivitou je nutné uznat tak, jak jsou. V případě praktických obtíží by, pokud by to bylo nutné, šlo prolomit osobní statut společnosti ve prospěch tuzemského pojetí. Přitom zahraniční společnosti jsou bez dalšího uznány i za podnikatele na základě § 23 ObchZ.

Konečně jde-li o možnost přeshraničního přemístění sídla, je tato zřejmě vyloučena díky požadavku mezinárodní smlouvy stanoveném v § 26, odst. 1 ObchZ. Přitom reciprocita, jak bývá někdy uváděno, k případnému přemístění sídla přes hranice České republiky potřeba není, resp. takový požadavek nelze z díkce citovaného ustanovení dovodit. Rovněž v rámci EU/EHP není možné sídlo, při současném zachování si osobního statutu, přemístit. To ale na

základě rozsudku *Cartesio* neplatí v případě, kdy by společnost zároveň s přemístěním sídla provedla i změnu právní formy na některou z právních forem předpokládaných národním zákonodárcem. Z rozsudku *SEVIC* potom plyne přípustnost i ostatních druhů přeshraničních přeměn.

7. Seznam použité literatury

Monografie, komentáře a učebnice

České

- Černá, S.: *Koncernové právo v Německu, Evropské unii a České republice*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-245-4.
- Dědič, J.: *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I*. Praha: Polygon, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
- Dědič, J., Čech, P.: *Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* 2. vydání. Praha: Bova Polygon, 2005. ISBN 80-7273-122-X.
- Dědič, J., Čech, P.: *Evropská akciová společnost*, Praha: Bova Polygon, 2006. ISBN 80-7273-133-5.
- Dědič, J., Čech, P.: *Evropské právo společností*. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-110-6.
- Fiala, J., Kindl, M. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN: 978-80-7357-395-9.
- Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno – Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-171-7.
- Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. a kol.: *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.
- Kuhn, P., Štenglová, I., Bílá, I., Havel, B. a kol.: *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-056-0.
- Ondřej, J.: *Mezinárodní právo, veřejné, soukromé, obchodní*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-181-6.
- Pauknerová, M.: *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7148-598-1.
- Pauknerová, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-034-8.
- Pelikánová, I.: *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*. 3. vydání. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-420-X.
- Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.

- Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN: 978-80-7357-491-8.
- Raban, P., Šonka, P., Vápeník, M. a kol.: *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev.* Praha: Eurounion Praha, 2009. ISBN: 978-80-7317-080-6.
- Syllová, J., Pítrová, L., Paldusová, H. a kol.: *Lisabonská smlouva. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-339-4.
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.: *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.
- Šturma, P.: *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů. 2. vydání.* Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-709-6.
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Humlák, M. a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7400-108-6.
- Tichý, L., Arnold, R., Zemánek, J., Král, R., Dumbrovský, T.: *Evropské právo. 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2011. 978-80-7400-333-2.

Německé

- Bar, Ch. von: *Internationales Privatrecht. Zweiter Band. Besonderer Teil.* Mnichov: C. H. Beck, 1991. ISBN 3-406-32184-4.
- Looschelders, D.: *Internationales Privatrecht – Art. 3 – 46 EGBGB. Springer Praxiskommentare.* Heidelberg, Berlin: Springer-Verlag, 2004. ISBN 3-540-40712-X.

Anglické, irské a americké

- Briggs, A.: *The Conflict of Laws. 2. vydání,* New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-953966-6.
- Collier, J. G.: *Conflict of Laws, 3. vydání.* Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 0-521-78781-5.
- Keane, R.: *Company Law, 4. vydání.* Dublin: Tottel publishing, 2007. ISBN 978-1-84592-298-6.
- North, P., Fawcett, J. J.: *Ceshire & North's Private International Law. 13. vydání.* Londýn: LexisNexis UK, 1999. ISBN: 0-406-90596-7.

Články časopisecké a ve sbornících

České

- Bartošíková, M.: Podnikání zahraničních osob prostřednictvím jejich podniku a organizační složky podniku v České republice. *Právní rádce*, 2005, č. 12, s. 21.
- Bartošíková, M., Češková, M.: Srovnání současné a budoucí právní úpravy podnikání zahraničních osob na území ČR. *Obchodní právo*, 2000, č. 12, s. 2.
- Bejček, J.: Pět letných pozastavení nad poslední loňskou novelou obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11, s. 397.
- Čech, P., Dědič, J., Štenglová, I.: Právní důsledky změny koncepce sídla. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 100.
- Dědič, J., Čech, P.: Nový pohled na kolizní normy a reflexe kolizně relevantní judikatury Evropského soudního dvora v českém právu společností. *Soudní rozhledy*, 2004, č. 10, s. 361.
- Eliáš, K.: Miniatura na neřešitelné téma. *Právník*, 1993, č. 12, s. 1058.
- Eliáš, K.: Sídlo právnických osob (poznámky k soukromoprávní úpravě se zvláštním zřetelem k obchodním společnostem – kritický rozbor), *Právník*, 1993, č. 9, s. 756.
- Chobola, T.: Svoboda usazování zahraničních společností v právu ČR. *Právní rozhledy*, 2004, č. 16, s. 599.
- Plíva, S.: Některé změny v obecných ustanovení obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2000, č. 11, s. 2.
- Pauknerová, M.: Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy*, 2005, č. 7, s. 244.
- Pauknerová, M.: Osobní statut právnických osob v českém právu. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 1998, č. 1, s. 31.
- Pauknerová, M.: Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí Evropského soudního dvora. *Právník*, 2004, č. 12, s. 1161.
- Pauknerová, M.: Společnosti v mezinárodním právu soukromém – K novému vývoji v českém právu a v právu Evropských společenství. *Právník*, 2002, č. 3, s. 321.
- Pauknerová, M.: Overriding Mandatory Rules and Czech Law. *Czech Yearbook of International Law*, 2010, č. 1, s. 81.

Německé

Eidenmüller, H.: Free Choice in International Law: European and German Corporate Law in European Competition between Corporate Law Systems. *In An Economic Analysis of Private International Law*. Basedov, J., Toshiyuki, K. (ed.). Tübingen: Mohr Siebeck, 2006. ISBN 0543-0194.

Anglické, irské a americké

Korom, V., Metzinger, P.: Freedom of Establishment for Companies: The European Court of Justice confirms and refines its Daily Mail Decision in the Cartesio Case C-210/06. *European Company & Financial Law Review*, 2009, č. 1, s. 125.

Szydło, M.: The Right of Companies to Cross-Border Conversion under the TFEU Rules on Freedom of Establishment. *European Company & Financial Law Review*, 2010, č. 3, s. 441.

Vossestein, G. J.: Volkswagen: the State of Affairs of Golden Shares, General Company Law and European Free Movement of Capital. A discussion of Case C-112/05 Commission v Germany of 23.10.2007. *European Company and Financial Law Review*, 2008, č. 1, s. 115.

Vossestein, G. J.: Transfer of the registered office. The European Commission's decision not to submit a proposal for a Directive. *Utrecht Law Review*, 2008, č. 1, s. 53.

On-line zdroje:

Anglické

Flannigan, R.: *The Joint Venture Fable* [online, cit. 15. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1604084>.

Hopt, K. J.: *Comparative Company Law* [online, cit. 15. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980981>.

Eidenmüller, H.: *The Transnational Law Market, Regulatory Competition, and Transnational Corporations*. [online, cit. 20. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1681982>.

Dammann, J. C.: *Excercising Free Choice in Corporate Law*. [online, cit. 15. 3. 2011], dostupný ze SSRN: <<http://ssrn.com/Abstract=437100>>.